

*Zrodená
pre slobodu*

İKAR

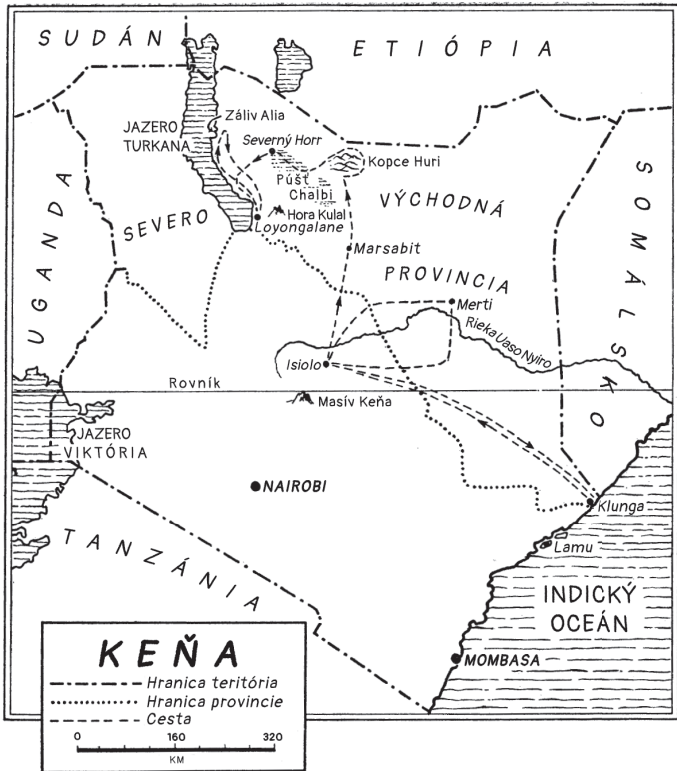
*Joy
Adamson*

*Ucelený príbeh leviace z kultového filmu
Volanie divočiny*

Joy Adamson
BORN FREE

Text and photographs copyright © “First published in 1966
by Collins and Harvill Press
as Elsa’s Story. Published in 2010 by Pan Books,
an imprint of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers
International Limited”
Translation © 2023 by Andrej Chovan
Cover design © Elsa Conservation Trust
Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8831-7

Predslov

Bez ohľadu na to, či sú príbehy o starých Asýrčanoch pravdivé a naozaj cvičili levy na lov s ľuďmi, ako sa dnes cvičia gepardy, greyhoundy a retrívery, Adamsonovci rozhodne môžu tvrdiť, že sú prví za niekoľko tisíc rokov, ktorí sa niečomu takému priblížili s levicou. Podarilo sa im to *nie* cieleným úsilím, zviera nechali vyrásť vo svojej spoločnosti, a zároveň *nikdy* nepripustili, aby niečo potlačilo alebo obmedzilo jeho prirodzenú povahu.

Príbeh levice Elsy, ktorú vychovali od úplného mláďaťa a nakoniec ju v troch rokoch vypustili späť do divočiny, je zároveň jedinečným a objavným príspevkom do skúmania psychológie zvierat. Táto disciplína zažíva posledných päťdesiat rokov úplne nový prístup. Sčasti určite ako prejav vzbury voči zvyku vedcov devätnásteho storočia pripisovať zvieratám antropomorfné vlastnosti ako inteligencia, city a emócie, vznikla v dvadsiatom storočí nová škola myslenia. Na pohnútky zvieracieho správania nazerala cez „podmienené reflexy“ a „spúšťacie mechanizmy“, cez iné, úplne nové prírastky do slovníka, považované za vstupnú bránu lepšieho chápania zvieracej psychológie. Pre iných mysliteľov, podľa ktorých sa toto mechanické chápanie zvierat nedá spojiť s rôznorodou

povahou, inteligenciou a schopnosťami rôznych jedincov toho istého druhu, je toto chápanie rovnako vzdialené pravde ako antropomorfizmus predošej generácie a je skôr ďalšou prekážkou k precítenému pochopeniu zvieracieho správania ako objavom.

Nech už sa čitateľ prikloní ku ktorémukolvek spôsobu myslenia, Elsin príbeh poskytuje neuveriteľný záznam o postupnom vývoji sebaovládania, ktorý by málokto považoval za možný, keďže lev je jedno z najnebezpečnejších zvierat, aké poznáme. To, že aj vo vzrušenom stave a rozdráždená po boji dovolí človeku naplniť svoje náboženské pohnútky, podrezať hrdlo a odrezať hlavu byvolovi, na ktorom leží, a ešte mu aj pomôže vytriahnuť mŕtvolu z rieky, je úžasným prejavom nielen jej inteligencie, ale aj sebaovládania.

Ak by v devätnástom storočí autor s tou najbujnejšou predstavivosťou opísal levicu, ktorá sa takto správa, určite by ho vysmiali a jeho príbeh by vnímali ako nemožný – a predsa nie sú zápisky o Elsinom živote nič menej ako holý fakt.

Ak Elsa prispela do diskusie o „antropomorfizme“ devätnásteho storočia a „vede“ dvadsiateho storočia, nežila nadarmo.

William Percy

Prvá část

1

Život mláďaťa

Dlhé roky bola mojím domovom Severovýchodná provincia Kene, čo je obrovský kus napoly vyprahnutej zeme obsiatej trnistými kríkmi. Dokopy je to 190-tisíc štvorcových kilometrov, ktoré sa tiahnu od masívu Keňa po hranice s Etiópiou.

Civilizácia túto časť Afriky poznačila len veľmi málo. Neboli tu nijakí osadníci, miestne kmene žili veľmi podobne ako ich predkovia a hemžilo sa to tu divou zverou každého druhu.

Môj manžel George bol v tomto obrovskom teritóriu strážcom zveri a náš domov bol na južnej hranici provincie blízko mestečka Isiolo, kde žilo asi tridsať belochov – predstavitelia vlády poverení správou územia.

George mal mnoho úloh vrátane uplatňovania zákonov o divej zveri, zabraňovania pytliactva a riešenia situácie s nebezpečnými zvieratami, ktoré ohrozovali miestne kmene. Pri práci musel precestovať obrovské vzdialenosti a tieto výpravy sme nazvali safari. Manžela na cestách som sprevádzala vždy, keď to bolo možné, vďaka čomu som mala jedinečnú príležitosť spoznať túto divú nepoznačenú zem, kde je život krutý a príroda diktuje vlastné zákony.

Tento príbeh sa začína na jednej zo safari výprav. Ludožravý lev zabil muža z kmeňa Borana a George dostal hlásenie, že toto zviera žije v sprievode dvoch levíc v neďalekých kopcoch. Jeho povinnosťou bolo vystopovať ich, preto sme prespávali ďaleko na sever od Isiola medzi ľuďmi z kmeňa Borana.

Skoro ráno 1. februára 1956 som sa ocitla v tábore sama s Pati, samičkou damana juhoafrického, ktorá s nami žila šesť a pol roka ako domáce zvieratko. Vyzerala ako svišť alebo morča, no zoológovia trvajú na tom, že vzhľadom na štruktúru kostí nôh a zubov má daman najbližšie k nosorožcom a slonom.

Pati sa mi mäkkou srstou pritúlila ku krku a z tohto bezpečného miesta sledovala všetko, čo sa deje. Zem naokolo bola suchá a pretkaná žulovými výbežkami. Rastlinstva bolo veľmi málo, napriek tomu boli všade zvieratá, množstvo gaziel žirafích, nazývaných aj gere-nuk, ale aj rôzne iné. Sú to stvorenia, ktoré sa prispôbili suchým podmienkam a málokedy, ak vôbec, pijú.

Zrazu som zacítila vibrácie prichádzajúceho auta, čo znamenalo, že George sa vracal omnoho skôr, ako plánoval. O chvíľu sa z trnia vynoril náš Land Rover a zastal blízko stanov. Začula som, ako kričí: „Joy, kde si? Rýchlo, musím ti niečo ukázať...“

Pribehla som k nemu s Pati na pleci a zbadala som kožuch leva. No skôr, ako som sa vôbec stihla opýtať na lov, George ukázal na kufor auta. Boli tam tri levie mláďatá, tri chlpaté bodkované gulky, ktoré si ukrývali tvár pred všetkým, čo sa okolo nich dialo. Mali len zopár týždňov a na očiach stále modrastý povlak. Sotva sa vedeli plaziť, no aj tak sa pokúšali odkradnúť preč. Zobrala som ich do lona, aby som ich upokojila, a George, ktorý vyzeral rozrušený najviac, mi zatiaľ povedal, čo sa stalo. Pred úsvi-

tom jemu a druhému strážcovi Kenovi ukázali miesto, kde údajne ludožravý lev prespával. Len čo sa trochu rozvidnelo, spoza skál na nich zaútočila levica. Nechceli ju zabiť, no bola príliš blízko a cesta späť nebezpečná, preto dal George Kenovi znamenie, aby vystrelil. Trafil ju, no jej sa podarilo ujsť. Nasledovali výraznú krvavú stopu, ktorú zanechávala, a veľmi opatrne, krok za krokom vyšli na kopec, kde narazili na obrovskú plochú skalú. George na ňu vyliezol, aby mal lepší výhľad, a Ken ju zatiaľ obchádzal zdola, keď zbadal, ako Ken nazrel pod skalú, na chvíľu stuhol, vzápätí namieril pušku a dvakrát vystrelil. Levica zavrčala a zaútočila rovno na Kena. George nemohol strieľať, Ken bol v dráhe strely, no našťastie bol s nimi prieskumník s lepšou pozíciou, ktorý vystrelil a levicu odlákal. Až vtedy ju George dokázal zabiť. Bola to veľká levica v najlepších rokoch a žľazy mala naliate mliekom. Keď to George zbadal, pochopil, prečo bola nahnevaná a tak odvážne na nich zaútočila. Uvedomil si, že levica len bránila svoje mladé, a neskôr si to vyčítal.

Dal povel, aby pohľadali mláďatá. Krátko nato s Kenom začuli vychádzať slabé zvuky z trhliny v čelnej stene skaly. Ruky strčili tak hlboko do štrbiny, ako to len išlo, no pokus bol neúspešný a stretol sa iba s hlasným a nesúhlasným zamňaučaním. Rozhodli sa vystrúhať dlhú zahnutú palicu a po viacerých pokusoch sa im konečne podarilo mláďatá vytiahnuť. Mohli mať najviac dva či tri týždne. Odniesli ich do auta, kde dve najväčšie celú cestu naspäť do tábora vydávali zlostné zvuky. Najmenšie však bolo pokojné a nekládlo nijaký odpor.

Teraz všetky tri ležali v mojom lone a ja som sa im nevedela prestať venovať.

Na moje veľké prekvapenie sa pri nich uhniedzila aj Pati, ktorá väčšinou žiarlila na akéhokoľvek rivala, no

mláďatá prijala ako vítaných spoločníkov. Od toho dňa sa stali nerozlučnými priateľmi. Počas prvých dní bola Pati najväčšou členkou skupiny a ako šesťročná pôsobila veľmi dôstojne v porovnaní s nemotornými zamatovými klbkami, ktoré nevedeli kráčať bez straty rovnováhy.

Prešli dva dni, kým sa mláďatá prvý raz napili mlieka. Nech som dovtedy skúsila akýkoľvek trik, aby som ich presvedčila vypiť trochu kondenzovaného nesladeného mlieka, levíčatá len ohrnuli nos a na protest vydali zvuky: „é, é“. Nemalo to ďaleko od toho, čo sme robili ako malé deti, než sme sa naučili slušne správať a povedať: „Nie, ďakujem.“

Len čo sa napili, už sa nevedeli od mlieka odtrhnúť. Každé dve hodiny som zohriala a vyčistila ohybnú gumenu trubičku z vysielacky, ktorú sme používali ako náhradu, kým sme nezohnali normálnu dojčenskú fľašu. Ihneď sme vyslali nášho človeka na najbližší africký trh vzdialený asi 80 kilometrov, kde kúpil nielen cumlík na pitie mlieka, ale aj niekoľko škatúl s nesladeným mliekom, olej z tresčej pečene a glukózu. Zároveň sme poslali SOS okresnému komisárovi v Isiole vzdialenom asi 240 kilometrov, aby o dva týždne očakávali príchod troch kráľovských levícat a boli takí láskaví a pripravili im pohodlný drevený domov.

O niekoľko dní si mláďatá zvykli na nové prostredie a stali sa našimi domácimi miláčikmi. Ich svedomitá samozvaná opatrovatelka Pati to mala naďalej pod palcom. Bola im oddaná a nikdy jej neprekážalo, že ju rýchlo rastúce potvorky ťahajú a stúpajú po nej. Všetky tri levíčatá boli samice a už aj v tomto veku mala každá svoju povahu. „Veľká“ mala nad ostatnými prevahu, no bola k nim zhovievavá; druhá bola šašo, stále sa smiala a prednými labkami plieskala po fľaške, kým z nej pila,

pričom oči mala zavreté od blaženosti. Nazvala som ju Lustica, čo znamená „Veselá“.

Tretie mláďa bolo najslabšie a najmenšie, no zároveň najodvážnejšie. Všetko objavovala ona a ostatné dve ju vyslali na prieskum vždy, keď sa im niečo nepozdávalo. Nazvala som ju Elsa. Pripomínala mi niekoho, kto sa tak volal.

Za normálnych okolností by bola Elsa vyvrheľom levej svorky¹. V jednom vrhu bývajú v priemere štyri mláďatá, pričom jedno väčšinou zomrie krátko po narodení a jedno je príliš slabé, aby dokázalo vyrásť s ostatnými. Práve preto najčastejšie vídať s levicou iba dve mladé. Matka sa o ne stará, kým nemajú dva roky. Prvý rok im poskytuje jedlo. Prežuje a vyvráti ho, aby bolo pre ne prijateľné. Druhý rok už levíčatám matka dovolí pridať sa k lovu, no prísne ich potrestá, ak sa prestanú ovládať. Keďže ešte nie sú schopné samy zabiť, musia sa spoliehať na zvyšky z úlovku dospelých jedincov vo svorke. Zvyčajne im zostane veľmi málo, preto sú v tomto veku často v zlom a zanedbanom stave. Niekedy sa stane, že hlad nevydržia a buď skrížia cestu hltajúcim levom, čo obvykle znamená smrť, alebo opustia svorku a pokúsia sa v malých skupinkách loviť samy, čím sa zvyčajne privedú do problémov, keďže ešte nevedia skutočne zabíjať. Zákon prírody je tvrdý a lev sa od začiatku musí vedieť o seba postarať.

Kvarteto Pati a troch levíčat trávilo väčšinu dňa v stane pod mojím lôžkom. Zjavne sa im zdalo ako bez-

¹ Levia svorka je zoskupenie dvoch a viacerých levov. Môže pozostávať z rodín, ktoré žijú spolu, pričom niektoré jedince môžu byť dospelé. Zároveň môže ísť o niekoľko dospelých jedincov, ktoré žijú spolu za účelom kombinovaného lovu. Ten sa odlišuje od toho, keď loví leví pár alebo osamelý lev.

pečné miesto, ktoré pripomínalo ich prirodzené útočisko. Od prírody rozumeli hygienickým návykom a vždy si dali záležať, aby stihli prísť na piesok pred stanom. Počas prvých dní sa stalo zopár nehôd, a keď nejaká mláčka znesvätila ich domov, mláďatá zamňaukali a vystrúhali smiešne znechutené grimasy. V každom ohľade boli mimoriadne čistotné, nebolo ich cítiť okrem veľmi príjemnej vône pripomínajúcej med – alebo to bol ten olej z trešcej pečene? Jazyky už mali drsné ako šmirgel, často sme ich cítili aj cez naše kaki oblečenie. Keď sme sa po dvoch týždňoch vrátili do Isiola, na naše kráľovské bábätká čakal hotový palác. Dostali kráľovské privítanie a prišli sa na ne pozrieť všetci. Milovali Európanov, najmä malé deti, no Afričania im prekážali. Jediná výnimka bol Somáľčan Nuru, náš mladý záhradník, ktorého sme vymenovali za strážcu a hlavného opatrovateľa levov. Táto funkcia ho tešila, lebo zvýšila jeho sociálne postavenie. Zároveň to znamenalo, že keď levíčatá mali dosť vystrájaní po celom dome a okolí a dostali chuť pospať si v tieni nejakého kríka, mohol dlhé hodiny sedieť pri nich a dávať pozor, aby ich neotravoval had alebo pavían.

Dvanásť týždňov sme ich krmili len nesladeným mliekom zmiešaným s olejom z trešcej pečene, glukózou, kostnou múčkou a trochou soli. Čoskoro dali najavo, že im stačí kŕmenie v trojhodinových odstupoch a postupne sa intervaly ešte predĺžili.

Oči už mali celkom otvorené, no stále nevedeli odhadnúť vzdialenosti a často minuli svoj cieľ. Pomáhali sme im, dali sme im gumené loptičky a staré duše z pneumatík, s ktorými sa rady hrali a preťahovali. Fascinovalo ich čokoľvek, čo bolo gumené a ohybné. Pokúšali sa jedna druhú ukradnúť dušu. Útočiace mláďa sa pretáčalo nabok, aby na dočasného vlastníka gumy vyvinulo záťaž

vlastnou váhou. Ak táto metóda nepriniesla úspech, pokúsilo sa gumu jednoducho ťahať celou silou. Po boji sa víťazka hrdo prechádzala so svojou trofejou pred ostatnými, aby vyprovokovala útok. Ak tomuto pozvaniu nevenovali pozornosť, levíča im položilo dušu rovno pod nos a predstieralo, že si neuvedomuje, že by mu ju mohol niekto ukradnúť.

Prekvapenie bolo najdôležitejším prvkom každej hry. Inštinktívne sa zakrádali nielen jedna k druhej, ale aj k nám.

Snažili sa schovávať pri zemi a vždy zaútočili zo zadu. Pomaly sa preplazili k nič netušiacej obeti, až sa nakoniec bleskurýchlo vymrštili a celou váhou pristáli na chrbte koristi, ktorú zvalili na zem. Keď sme sa stali cieľom my, vždy sme predstierali, že nevieme, čo sa ide udiť. Ochotne sme sa skrčili a pozerali sa iným smerom, kým nenastal rozhodujúci útok a levíčatá mali radosť.

Pati sa tiež chcela zapájať do hry, no keďže mláďatá boli veľmi rýchlo tri razy väčšie ako ona, dala si veľký pozor, aby neschytila silný preplesk a aby ju nejaké mláďa nerozpučilo svojou váhou. Vo všetkých ostatných situáciách si vďaka svojej povahe zachovala autoritu. Ak boli mláďatá príliš agresívne, skrotila ich iba tým, že sa im postavila zoči-voči. Obdivovala som jej ducha, pre jej veľkosť to chcelo značnú dávku odvahy, aby ich presvedčila o svojej nebojácnosti. O to viac, že jej jedinou obranou boli ostré zuby, rýchle reakcie, inteligencia a guráž.

Dostala sa k nám tesne po narodení a dokonale sa prispôbila nášmu životnému štýlu. Na rozdiel od jej bratanca damana stromového nebola nočným zvieraťom a v noci spala prevesená okolo môjho krku ako kožušinka. Bola vegetariánka, no mala slabosť na alkohol – na ten najtvrdší. Kedykoľvek sa objavila príležitosť, prevrhla

fľašku, vytiahla korok a začala logať. Škodilo to nielen jej zdraviu, ale aj morálke, preto sme robili všetko, aby sme jej lásku k whisky alebo džinu nepodporovali.

Jej vylučovacie návyky boli zvláštne. Damany juhoafrikané vždy chodia na to isté miesto – ideálne na okraj skaly. Doma si Pati vždy sadla na okraj záchodovej misy a ponúkla nám mimoriadne zábavný pohľad. Na safari, kde takéto výdobytky neboli dostupné, bola úplne zmätená, a tak sme jej museli zostrojiť malý záchod.

Nikdy som na nej nenašla jedinú blchu alebo kliešťa, preto ma zaskočilo, že sa neustále škriabala. Na mäkkých labkách mala okrúhle nechty ako maličký nosorožec, vpredu štyri prsty a vzadu tri. Na strednom prste zadných labiek mala dlhý pazúrik, ktorým si udržiavala srst čistú, a táto starostlivosť o kožuch vysvetľovala, prečo sa tak často škrabala.

Pati nemala chvost, no pozdĺž chrbtice jej viedla žľaza, ktorá sfarbila frkanú sivú srst na bielo. Žľaza vylučovala sekret a chlpy okolo nej sa zježili vždy, keď ju niečo príjemne alebo naopak nepríjemne rozrušilo. Ako mláďatá rástli, jej chlpy sa ježili čoraz častejšie, mala strach z ich hravého, no drsného šantenia. A veru, ak by nebola taká rýchla a neušla vždy na parapet, rebrík alebo inú vyvýšenú skrýšu, často by jej hrozilo, že si ju levíčatá pomýlia s gumenou loptičkou. Kým neprišli mláďatá, Pati bola vždy spomedzi domácich miláčikov na prvom mieste. Veľmi ma preto dojalo, že malých šibalov ľúbila aj napriek tomu, že získali našu pozornosť na jej úkor.

Levice silneli a mali čoraz väčšiu potrebu svoju silu skúšať na všetkom, čo im prišlo do cesty. Napríklad celtu *museli* ťahať hore-dole bez ohľadu na to, aká bola veľká. A treba povedať, že to robili správne – celtu si dali pod telo a ťahali ju medzi prednými labami, akoby ťahali svoj

úlovok. Ďalšia obľúbená hra bola „kráľ hradu“. Jedna le-
vica vyskočila na vrece zemiakov a zaháňala útočníčku, až
kým ju nezosadila z trónu tretia, ktorá sa zakradla zozadu.
Víťazka bola väčšinou Elsa, ktorá vedela využiť príležitosť
vždy, keď sa jej sestry sústredili na boj medzi sebou.

Banánovníky na farme sa stali ich obľúbeným terčom
a čoskoro sa ich veľkolepé listy zmenili na rozstrap-
kané franforce. Ďalšou obľúbenou hrou bolo lozenie po
strome. Malé levíčatá boli rodené akrobatky, no často sa
vyštverali tak vysoko, že nevedeli zliezť a museli sme ich
zachrániť.

Keď ich Nuru pri úsvite vypustil, vystrelili z dverí ako
rakety. Tento okamih sa pokojne mohol porovnať so štar-
tom dostihových chrtov. Raz zbadali stan, v ktorom spali
dvaja muži na návšteve. Do piatich minút bol roztrhaný
na kúsky a nás zobudili bezmocné výkriky hostí, ktorí sa
zúfalo pokúšali zachrániť veci, zatiaľ čo levíčatá nadšene
skákali do zvyškov stanu a vynárali sa z nich s rôznymi
trofejami – papučami, pyžamou alebo s kusmi mosky-
tiéry. Vtedy sme ich vykarhali paličkou.

Uspať ich tiež nebola maličkosť. Predstavte si tri veľmi
neposlušné dievčatá, ktoré ako všetky deti nerady chodili
spať, ale vedeli utekať dva razy rýchlejšie ako tí, čo ich
mali na starosti. Navyše mali výhodu, videli v tme.

Často sme boli nútení uchýliť sa k podrazom. Úspeš-
ným trikom bolo priviazať na staré vrece dlhé lano a po-
tiahnuť ho až do ohrady. Väčšinou nemohli odolať a na-
háňali ho až dnu.

Vonkajšie hry boli fajn, ale malé levice časom našli
záľubu v knihách a vo vankúšoch, a aby sme zachránili
knižnicu a iné cennosti, museli sme im zakázať vstup do
domu. Vyrobili sme dvere z drôtu pripevneného na pevný
drevený rám. Dosiahli nám až po plecia a ohradili sme

nimi vstup na verandu. Levíčatám sa to vôbec nepáčilo, preto sme sa rozhodli vynahraďiť im stratu cenného ihriska a na strom sme zavesili pneumatiku. Osvedčila sa ako výborná hračka na žuvanie a hojdanie. Na hranie sme im dali aj prázdny drevený sud od medu. Vydával silné dunivé zvuky vždy, keď ho tlačili. No úplne najlepšie bolo jutové vrece. Naplnili sme ho starými dušami a priviazali o konár, na ktorom sa neodolateľne hojďalo. Bolo na ňom ešte jedno lano, ktorým sme levíčatá zavesené na vreci rozhojdali čo najvyššie. Čím viac sme sa smiali, tým viac si hru užívali aj ony.

No žiadna hračka nebola dostatočne zábavná na to, aby zabudli na drevené dvere pred verandou. Často k nim prichádzali a obtierali si o drôt mäkké nošteký.

V jedno neskoré popoludnie k nám prišli priatelia na posedenie pri západe slnka. Netrvalo dlho a mláďatá prilákala veselá vrava zvnútra. Správali sa však veľmi vyciiovane. Namiesto obtierania nosov poslušne sedeli pol metra od dverí. Toto vzorné správanie vo mne vzbudilo podozrenie a nakoniec som sa rozhodla skontrolovať ich. S hrôzou som zistila, že medzi nimi a dverami leží jedovatá červená kobra. Vôbec ju netrápila prítomnosť troch levíčat na jednej strane a nás na druhej. Odhodlane sa plazila po schodoch verandy, no zmizla skôr, ako sme doniesli brokovnicu.

Lustica sa však nedala odradiť ničím. Opakovane skúšala vojsť dnu akýmikol'vek dverami. Zdolať kľučku bola pre ňu hračka, dokonca aj guľu na dverách dokázala otočiť, porazili sme ju, až keď sme všade namontovali závorý. Aj tak som ju však prichytila, ako sa pokúša otvoriť závoru zubami. Za toto zmarenie plánov sa nám pomstila tým, že strhla vypratú bielizeň zo šnúry a ušla s ňou do buša.

Keď mali levíčatá tri mesiace, zuby už mali dosť veľké na to, aby zvládli jesť mäso. Začala som im dávať surové mleté mäso, čo malo najbližšie k predžutému mäsu od matky. Niekoľko dní sa toho odmietli dotknúť a strúhali na nás znechutené grimasy. Nakoniec sa Lustica rozhodla mäso vyskúšať a zistila, že jej chutí. Ostatné dve ju nasledovali a onedlho už bola bitka pri každom kŕmení.

Avšak to znamenalo, že úbohá Elsa, ktorá bola stále slabšia než zvyšné dve, nemala veľkú šancu dostať sa k spravodlivému podielu, a tak som jej vždy trochu odložila a kŕmila ju v náručí. Zbožňovala to, so zavretými očami spokojne prevažovala hlavu z jednej strany na druhú. Pri tejto príležitosti mi vždy cmúľala palce a prednými labkami mi hladkala stehná, akoby masírovala bruško svojej matky, aby z neho dostala viac mlieka. Počas týchto chvíľ sa medzi nami vytvorilo puto. Striedali sme hry s kŕmením a s radosťou som trávila svoje dni v spoločnosti týchto očarujúcich stvorení.

Boli od prírody lenivé a dostať ich z pohodlnej polohy vyžadovalo veľkú dávku presviedčania. Ani tá najlákavejšia špiková kosť nestála za to postaviť sa a radšej sa k nej iba prekotúľali, aby vynaložili čo najmenej námahy. No najradšej mali, keď som kosť držala pri nich, zatiaľ čo ony ležali na chrbte s labkami vo vzduchu a cucali ju.

V buši často zažívali dobrodružstvá. Jedno ráno som išla za nimi, predtým som im dala prášok na odčervenie a chcela som vidieť výsledok. Našla som ich neďaleko, ako spia. Zrazu som si všimla prúd čiernych mravcov, ktorí ako vojaci smerovali k nim. Niektoré už na ne stihli vyliezť. Chystala som sa ich zobudiť, mravce majú silné čeluste a nemilosrdne útočia na čokoľvek, čo im stojí v ceste, keď zrazu zmenili smer.

O chvíľu sa objavilo päť somárov a levíčatá sa prebudili samy. Prvý raz videli také veľké zvieratá, no povestnú leviu guráž ukázali okamžite a zaútočili. Ostali tak dobre naladené, že keď sa o niekoľko dní neskôr k domu priblížilo stádo štyridsiaticich somárov a mulíc, tri levíčatá celú skupinu nebojácne rozhonali.

Keď mali päť mesiacov, boli vo výbornej forme a každým dňom silneli. Mali pomerne veľkú slobodu, len v noci spali v ohrade zo skál a piesku, ktoré sa ťahali okolo ich dreveného úkrytu. Bolo to nevyhnutné preventívne opatrenie, aby ich nezabili divé levy, hyeny, šakaly a slony, ktoré sa často túlili blízko nášho domu.

Čím viac sme levíčatá poznali, tým viac sme ich mali radi, takže bolo veľmi ťažké zmieriť sa so skutočnosťou, že si tri rýchlo rastúce levy nebudeme môcť nechať večne. S ťažkým srdcom sme sa rozhodli, že dve levice pošleme preč, a zhodli sme sa, že najlepšie bude, ak odídu dve najsilnejšie. Boli stále spolu a nepotrebovali nás tak ako Elsa. Naši africkí pomocníci s touto voľbou súhlasili. Keď sme sa ich opýtali na názor, jednohlasne všetci hlasovali za to, aby zostala najmenšia. Možno ich ovplyvnila vidina budúcnosti a pomysleli si: „Ak tu má žiť lev, nech je to ten najslabší.“

My sme si zase povedali, že ak Elsa bude mať za priateľov iba nás, bude ľahšie ju vycvičiť nielen tu v Isiole, ale aj ako spoločníčku na safari.

Lustice a Veľkej sme vybrali nový domov v zoologickej záhrade v Rotterdame Blijdorp a zariadili sme, aby ich tam previezli letecky.

Vedeli sme, že budú musieť letieť z Nairobi, ktoré bolo vzdialené skoro tristo kilometrov, a tak sme sa rozhodli, že ich naučíme voziť sa autom. Brávali sme ich na krátke denné výlety v mojom jedenapoltonovom aute s drôte-